

Медведев, 23.09.2013. — [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.itar-tass.com/cl2/886270.html>

34. Заявлення Государственной Думы в связи с принятием Европейским парламентом резолюции, содержащей безосновательные обвинения в адрес Российской Федерации, 20.09.2013. — [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/%28Spravka%29?OpenAgent&RN=344080-6&02>
35. Новая десантно-штурмовая бригада ВДВ будет сформирована в 2016 году в Воронеже, 08.10.2013. — [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.itar-tass.com/c96/904828.html>
36. Швейц М., Братерский А., Матвеева П. «Точка невозврата» Украины к России, 28.10.2013. — [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.gazeta.ru/politics/2013/10/28_a_5727929.shtml
37. На кордоні з Росією в силу вступили нові правила Митного союзу, 12.11.2013. — [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/604784-na-kordoni-z-rosieyu-v-silu-vstupili-novi-pravila-mitnogo-soyuzu.html>
38. Журналісти відтворили хронологію зіткнення російських прикордонників та українських рибалок — [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.tsn.ua/svit/rosiyski-prikordonniki-napali-na-ukrayinskih-ribalok-u-azovskomu-mori-308609.html>

УДК 327.7 (477)+351.88

Васильєв О.А

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

У статті аналізується роль розвитку електроенергетичного комплексу як бази збільшення експортного потенціалу і економізації зовнішньої політики України. Прогнозуються варіанти співпраці в електроенергетичній сфері з країнами ЄС, зокрема, з Німеччиною та Францією, що суттєво вплинуло б на вирішення актуальних проблем модернізації електроенергетичної галузі та підвищення експорту електроенергії.

Ключові слова: зовнішня політика, модернізація, економіка, експортний потенціал, електроенергетика.

Васильєв А.А. Развитие электроэнергетического комплекса как основа экономизации внешней политики Украины.

В статье анализируется роль развития электроэнергетического комплекса как базы увеличения экспортного потенциала и экономизации внешней политики. Прогнозируются сценарии сотрудничества в электроэнергетической сфере со странами ЕС, что может существенно повлиять на решение актуальных проблем модернизации электроэнергетики и увеличение экспорта электроэнергии.

Ключевые слова: внешняя политика, модернизация, экономика, экспортный потенциал, электроэнергетика.

Vasyliiev O. The development of the electric power complex as a base for Ukraine's foreign policy economizing.

In the article the role of electric power complex' development as a base for export potential increasing and Ukraine's foreign policy economizing is analyzed.. It is shown that strengthening and developing of Ukrainian export potential acquire particular significance as a source of foreign currency for gratification of production and socioeconomic needs. Formation of amalgamation in electro energy sphere with EU's countries, specifically with Germany and France, would affect decision of modern problems of electro energy industry modernization and electro energy export increasing.

Keywords: foreign policy, modernization, economy, export potential, electroenergy.

Конкуренція за енергоресурси стає у XXI столітті одним з найважливіших факторів міжнародної економіки і політики. Контроль за видобутком, рівнем Цін, напрямками і потужностями експортних маршрутів енергоносіїв зумовлюють життєздатність регіональних і глобальних альянсів. Взаємовідносини між споживачами і виробниками паливно-

енергетичних ресурсів є дуже важливим фактором сучасного світу.

Рівень розвитку енергетики має значний вплив на стан економіки в Державі, на вирішення проблем соціальної сфери та рівень життя людини. Згідно з найбільш помірними передбаченнями експертів, при існуючих темпах зростання населення і світової економіки глобальне енергоспоживання до середини XXI століття подвоїться, що реально загрожує екологічною катастрофою. Перед людством стоїть вкрай важливе завдання вийти на новий Рівень енергоспоживання за рахунок використання інноваційних енерготехнологій і підвищення енергоефективності всіх галузей економіки [1-3]. Трансформація світової фінансової системи має відбуватись у напрямку забезпечення відповідними коштами розвитку реальної економіки, зокрема паливно-енергетичної галузі.

Експертний аналіз показує, що у цьому столітті світові ресурси нафти і газу будуть практично вичерпані, тому необхідність поступової адаптації глобальної економіки до негативних явищ на світовому паливно-енергетичному ринку стає об'єктивною реальністю. Протягом минулого століття значні зусилля міжнародного співтовариства були спрямовані на формування інфраструктури глобального паливно-енергетичного ринку, політичному, правовому та економічному забезпеченню його функціонування. Ця інфраструктура охоплює складну систему двосторонніх і багатосторонніх міждержавних взаємовідносин, правових механізмів і організаційних структур, що забезпечують видобуток, транспортування енергоресурсів, формування їх ринків, включаючи ціноутворення і питання енергетичної безпеки [1-3].

Економізація зовнішньої політики України має спиратись на розвиток експортного потенціалу. Енергетика, яка є базою економіки держави, і охоплює процеси видобутку, транспортування, перетворення та використання паливно-енергетичних ресурсів, є організаційно складною еколого-економічною та виробничо-технологічною системою, що активно впливає на довкілля. Характерна особливість цього впливу полягає у багатоплановості (одночасний вплив на різні компоненти навколишнього середовища: атмосферу, гідросферу, літосферу, біосферу та населення) та різноманітності характеру впливу (відчуження територій, спотворення ландшафтів, механічні порушення, хімічне та радіоактивне забруднення, теплові, радіаційні, акустичні та інші фізичні впливи). Вплив ресурсних й екологічних обмежень в умовах переходу до сталого розвитку виявляється не лише в локальному і регіональному, а й глобальному масштабі [4; 5].

Україна має потужний електроенергетичний комплекс, в якому функції виробництва, передачі й постачання електроенергії розділені. Вся електроенергія, яка виробляється енергогенеруючими компаніями, продається на Оптовому ринку електроенергії (ОРЕ), звідки вона реалізується енергопостачальним компаніям, які, в свою чергу, продають її кінцевим споживачам, у т.ч. населенню. Аналіз показує, що на ОРЕ встановлені відносно занижені тарифи для генеруючих компаній державної форми власності (ГЕС та АЕС) і завищені - для підприємств переважно приватних (ТЕС та ВЕС). Нині ця різниця вже сягає трьох разів, у той час як в ЄС вона перебуває на рівні 30%.

Упродовж останніх років, в електроенергетичній галузі України відбулися значні як структурні, так і цінові зміни. Зокрема, оптова ринкова ціна на електроенергію на ОРЕ зросла практично на третину. Можна прогнозувати, що тенденція до зростання цін триватиме, особливо це стосується приватних генеруючих компаній ТЕС та альтернативної енергетики.

Сьогодні тарифи на електроенергію для основної частки населення значно нижчі оптової ринкової ціни продажу на ОРЕ, а також, середньої ціни від виробників. Фактично, в країні продовжується перехресне субсидування побутових споживачів електроенергії за

рахунок промислових. Таке становище призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняної промисловості на світовому ринку, особливо підприємств, в яких значну частку собівартості продукції становить електроенергія.

Першочергові завдання у модернізації економіки в умовах ресурсних і екологічних обмежень містяться у сфері підвищення енергоефективності, енергозбереження у всіх сферах народного господарства України. За таких високих енерговитрат, як в Україні (близько 0,8 кг у.п. на 1 дол., ВВП при середньому показнику у світі 0,3 - 0,4, а в Європі 0,25), не можна говорити про високу конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку. Необхідним є перехід на інноваційно-інвестиційну модель розвитку, зокрема, структурна перебудова економіки, радикальна модернізація всіх галузей народного господарства України, залучення іноземних інвестицій і технологій в реальний сектор економіки, зокрема, енергетику [3, с. 7]. Формування альянсу в електроенергетичній сфері з країнами ЄС, зокрема, Німеччиною та Францією, суттєво вплинуло б на вирішення актуальних проблем модернізації електроенергетичної галузі, переведення промисловості України на інноваційну основу.

Потреби країн Європейського Союзу в паливно-енергетичних ресурсах невинно зростають на 1-2% на рік. Збільшення споживання енергії в ЄС обумовлено в першу чергу зростанням потреб в транспортній галузі та комунально-побутовому секторі. Основним споживачем природного газу в ЄС є населення, частка якого становить близько 40%. Найбільша питома вага в структурі споживання нафти належить транспортній галузі - близько 70%. Найбільш швидко зростають потреби країн ЄС в електроенергії. Загальна встановлена потужність генеруючих об'єктів країн ЄС перевищує 600 ГВт. В структурі генеруючих потужностей приблизно 35% електроенергії виробляється на АЕС, 50% - на ТЕС, що використовують вугілля, природний газ, нафту, та 15% - гідроелектростанціями й потужностями з використанням інших відновлювальних джерел енергії [3, с. 6].

Країни ЄС мають обмежені природні запаси нафти та газу. Паливно-енергетичні ресурси ЄС становлять близько 4% від світових запасів нафти і менш ніж 2% від світових запасів природного газу, тоді як частка населення країн ЄС складає близько 7%, а сукупний ВВП - близько 25% від світового рівня. Нафтові родовища, розташовані в Північному морі, характеризуються високою вартістю видобутку та спроможні забезпечувати потреби ЄС лише у найближчі роки, за умов збереження нинішніх обсягів споживання та технологій видобутку. Більшість запасів природного газу ЄС припадають на територію Нідерландів (56%) та Великобританії (24%), і їх вистачить на 10 - 15 років. Природні запаси вугілля ЄС становлять близько 80% від загального обсягу паливно-енергетичних ресурсів. Низька якість вугілля, високі витрати на видобуток, негативний вплив його спалювання на екологічний стан визначають його використання переважно як резервного палива у разі виникнення

надзвичайних ситуацій у енергозабезпеченні країн ЄС. Потенційні загрози населенню й навколишньому середовищу від об'єктів ядерної енергетики обумовили негативне ставлення громадськості ЄС до перспектив подальшого будівництва АЕС і прийняття рішень деякими країнами про дострокове виведення з експлуатації працюючих станцій [6, с. 8].

Розглядаючи різні варіанти структурної перебудови паливно-енергетичного комплексу України, надзвичайно корисним для України є вивчення досвіду Європейського Союзу. В основі енергетичної політики ЄС лежить суттєве розширення частки альтернативної енергії в паливно-енергетичному балансі країн-членів. Так, згідно з прийнятими в ЄС документами, до 2020 року близько 20% всієї електроенергії, яка споживається у країнах ЄС, має вироблятися на базі відновлюваних джерел енергії, зокрема, вітру та сонця. Сьогодні ця частка в ЄС загалом не перевищує 7%. В Україні є пропозиції довести обсяги альтернативної електроенергетики (зокрема, сонячної) у 2020 році до 20% в загальному енергобалансі країни (що відповідає рівню планів країн ЄС) і водночас скоротити виробництво електроенергії на АЕС. Але треба вказати, що вже зараз, так званий, «зелений тариф» сонячних електростанцій встановлено в Україні на рівні 5 грн. за 1 кВт-год, що в 1,5 раза вище, ніж в ЄС.

Розрахунки експертів показують, що відновлювальні джерела енергії (вітрова, сонячна) не дозволять країнам ЄС за рахунок своєї території виробляти більше третини необхідної енергії. Таким чином, на перспективу, в умовах відмови від подальшого розвитку атомної енергетики, можна прогнозувати дефіцит електроенергії на паливно-енергетичному ринку ЄС [6, с. 8].

Підвищенню рівня енергетичної безпеки Європейського Союзу, значною мірою, може посприяти здійснення заходів з обмеження енергоспоживання в країнах-членах ЄС. Контроль за рівнем енергоспоживання здійснюється переважно шляхом застосування методів податкового впливу, регулювання норм законодавства та використання інших ринкових інструментів. Політика обмеження енергоспоживання передбачає досягнення відповідності цін на енергетичні ресурси їхній реальній вартості, сприяє підвищенню ефективності використання енергетичних ресурсів.

Завершення формування єдиних ринків газу та електроенергії в рамках ЄС сприяє посиленню конкуренції, розширенню номенклатури та покращенню якості продукції й послуг, що пропонують учасники ринків. Регулювання норм оподаткування має компенсувати нерівні умови функціонування енергетичних систем в різних державах та різних постачальників енергоресурсів, стимулювати енергозбереження й здійснення природоохоронних заходів [3, с. 6].

Забезпечення належного рівня постачання енергетичних ресурсів може бути досягнуто шляхом регулювання обсягів постачання енергетичних ресурсів внутрішнього походження; стимулювання конкуренції на енергетичних ринках, у першу чергу, щодо переробки та розподілу нафти та нафтопродуктів; регулювання обсягів імпорту енергетичних ресурсів.

З метою забезпечення стабільних поставок передбачається тісніша співпраця з країнами-постачальниками енергоресурсів із застосуванням заходів економічного й політичного впливу. Відносини з цими країнами мають бути орієнтовані на удосконалення механізму ціноутворення, укладання довгострокових угод та управління стратегічними запасами енергетичних ресурсів. Співпраця у паливно-енергетичній сфері може полягати в наданні технічної допомоги в рамках міжнародних проектів та інвестуванні у виробництво та транспортування нафти, природного газу та електроенергії.

Збільшення енергоспоживання за умов скорочення виробництва енергетичних ресурсів в ЄС має тенденцію до збільшення дефіцитності енергетичного балансу країн ЄС і

поступового збільшення обсягів імпорту енергоресурсів. Розглядаючи тенденції в паливно-енергетичній галузі економіки ЄС та поточний стан енергозабезпечення та енергоспоживання, необхідно розглянути економічні ризики, пов'язані з непередбачуваним характером змін цін на енергетичну продукцію на європейському та світовому ринках. Підвищення цін на нафту та природний газ потенційно може призвести до погіршення економічного стану країн ЄС. У цьому сенсі, найбільша невизначеність є з постачанням нафти та газу з країн Північної Африки й Близького Сходу.

Для забезпечення зростаючого глобального попиту на енергетичні ресурси потрібні значні нові інвестиції, але політичні ризики можуть перешкоджати спрямуванню інвестиційного капіталу в найефективніші проекти з енергопостачання та енергозбереження. Необхідно сприяти створенню сприятливого інвестиційного клімату на основі відкритості, стабільності та недискримінації. Це може бути здійснено на основі Енергетичної Хартії, яка застосовує збалансований підхід щодо доступу інвесторів до ресурсів. З одного боку, Договір чітко підтверджує національний суверенітет над природними ресурсами (кожна держава вільна у виборі того, як і на якому рівні будуть розроблятися її національні та суверенні паливно-енергетичні ресурси, а також, ступінь відкритості свого енергетичного сектору для іноземних інвестицій). З іншого боку, існує вимога стосовно того, щоб правила з розвідки, розроблення і придбання ресурсів були загальнодоступними, недискримінаційними та прозорими [3, с. 6].

Після здійснення іноземної інвестиції відповідно до національного законодавства країни, Договір покликаний забезпечувати надійну і стабільну взаємодію між цією інвестицією і приймаючим урядом. Договір захищає іноземних інвесторів від таких некомерційних ризиків, як дискримінаційний режим, пряма чи непряма експропріація або порушення окремих інвестиційних контрактів. Стабільність у відносинах між інвесторами і приймаючими урядами особливо необхідна в паливно-енергетичному секторі, де проекти мають довготерміновий та капіталомісткий характер. Обов'язкові норми, що містяться у Договорі до Енергетичної хартії, можуть відігравати істотну і позитивну роль у зменшенні ризиків. Вони надають інвесторам можливість захищати свої права, подаючи позови до міжнародного арбітражу проти урядів приймаючих країн.

Для обговорення всіх проблем, пов'язаних з інвестиціями в українську енергетику, доцільно використати Групу з інвестицій Договору до Енергетичної Хартії. Зокрема, можливо створення політичного форуму з інвестиційних питань; проведення оглядів країн-претендентів стосовно інвестиційного клімату і питань реструктуризації або приватизації об'єктів паливно-енергетичного ринку; здійснення взаємного тиску на треті країни в питаннях скорочення обмежень, що зберігаються і стосуються іноземних інвестицій в енергетичний сектор; надання загальних рекомендацій або індивідуальних консультацій окремим членам з питань їх енергетичної політики, пов'язаної з інвестиціями.

Інтеграційні процеси в паливно-енергетичній галузі ЄС спрямовані на створення єдиного енергетичного ринку і призводять до посилення взаємозалежності країн-членів ЄС у контексті їх надійного енергозабезпечення. Рішення стосовно енергетичної політики, які приймає одна з країн ЄС, впливають на функціонування паливно-енергетичних галузей інших країн-членів [3, с. 6].

Механізми економізації зовнішньої політики України в паливно-енергетичній сфері включають в себе [4; 9]:

- організаційні механізми (підвищення ролі МЗС України, зокрема, економічних підрозділів та представництв України з торговельно-економічних питань, у реалізації цілей і завдань експортно-імпортних операцій на паливно-енергетичному ринку, надання

змістовної інформації про можливості ринків ПЕР країни перебування);

- нормативно-правові механізми (здійснення заходів щодо гармонізації зі світовою практикою нормативної і договірно-правової бази, зокрема, в області комерціалізації технологій в паливно-енергетичній сфері; удосконалення порядку і механізмів правової охорони і патентування об'єктів інтелектуальної власності енергетичного спрямування за кордоном);

- інвестиційні, кредитно-фінансові та податкові механізми (удосконалення порядку і механізмів спільного з іноземними партнерами фінансування інвестиційних проектів ПЕК; опрацювання організаційно-правових механізмів, що стимулюють залучення коштів українських і іноземних приватно-промислових та банківсько-кредитних структур для фінансування міжнародних інноваційних проектів у паливно-енергетичному комплексі; розробка механізмів залучення інвестицій у сферу науки і технологій енергетичного профілю, зокрема, шляхом створення бірж інновацій, відкритих торгів цінними паперами енергетичних компаній; удосконалення податкового законодавства з метою стимулювання процесів комерціалізації і експорту високих технологій, наукомістких товарів і послуг);

- інформаційне забезпечення (здійснення на постійній основі збору і обробки необхідної інформації для формування єдиної бази даних відкритого доступу, яка містить інформацію щодо інвестиційно-інноваційних проектів в області паливно-енергетичного комплексу, ресурсів вітчизняних і іноземних венчурних фондів, умов участі в тендерах; забезпечення підтримки представлення вітчизняних демонстраційних енергетичних проектів на міжнародних виставках і ярмарках).

Висновки

1. Прискорений розвиток електроенергетичного комплексу України може стати надійною перспективною основою народного господарства України, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем суспільства і підвищення експортного потенціалу України. Для забезпечення розширеного експорту електроенергії до країн ЄС необхідна модернізація електроенергетичного комплексу України відповідно до європейських стандартів щодо функціонування об'єднаних європейських електромереж.

2. В рамках економізації зовнішньої політики України і створення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі виглядає перспективним експорт електроенергії, у першу чергу, до країн-членів ЄС. Забезпечити його мають не додаткові потужності АЕС, спорудження яких, з погляду на євроінтеграційні устремління України і ставлення в країнах ЄС до атомної енергетики, виглядає сумнівним і не дорога альтернативна енергетика, а реконструкція існуючих теплових електростанцій на базі парогазового циклу, тобто, з газотурбінною та паротурбінною частинами, що дозволить підняти ККД з нинішніх 30-40% до 60-70%. Таким чином, будуть вирішені проблеми надійного забезпечення електроенергією не тільки народного господарства України, але й створені додаткові ресурси, необхідні для експорту.

3. В умовах переходу до сталого розвитку економічне зростання в Україні має забезпечуватись шляхом досягнення світового рівня показників енергетичної ефективності промисловості і соціально-комунального сектору народного господарства та зменшення витрат енергоресурсів, що передбачає докорінні структурні зміни для створення малоенергоємної та малоресурсної економіки шляхом впровадження новітніх технологій, зокрема, у паливно-енергетичному комплексі.

4. В рамках економізації зовнішньої політики України аспекти паливно-енергетичного комплексу як одного з пріоритетних напрямків у діяльності МЗС мають бути структурно і кадрово підсилені як в центральному апараті, так і в ключових закордонних установах, які мають надавати активне сприяння реалізації міжнародних проектів у паливно-енергетичній

сфері.

Використані джерела та література:

1. Грабб М., Вролик К., Брэк Д. Киотский протокол: Анализ и интерпретация / Пер. с англ. / М. Грабб, К. Вролик, Д. Брэк. - М.: «Наука», 2001. - 303 с.
2. Агибалов С., Кокорин А. Копенгагенское соглашение - новая парадигма решения климатической проблемы / С.Агибалов, А.Кокорин // Вопросы экономики. - 2010. - №9. - С.115-132.
3. Васильев О.А. Формування інноваційних процесів використання нетрадиційних, відновлювальних та позабалансових джерел енергії на паливно-енергетичному ринку в аспекті оптимізації ресурсоспоживання в Україні / О.А. Васильев // Матеріали Наукової конференції «Інноваційні механізми економічного розвитку: світовий досвід ддд України», Київ, 10 березня 2009 року, ІСЕМВ НАН України, С. 5-9.
4. Васильев О.А. Модернізація як детермінанта сталого розвитку України / О.А. Васильев // Зовнішні справи. - 2012. - № 6. - С. 47-49.
5. Васильев О.А. Розвиток експортного потенціалу як складова модернізації зовнішньоекономічної діяльності / О.А. Васильев // Зовнішні справи. - 2013. - №4. - С. 36-39.
6. Васильев О.А. Вплив трансформації світової економічної системи на розвиток паливно- енергетичної галузі економіки країн-членів ЄС / О.А. Васильев // Проблеми різних економік світу в процесі трансформації світової фінансової системи: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 31 травня 2012 р.). - К.: ІСЕМВ НАН України, 2012. - С. 10-12.
7. Васильев О.А. Проблеми розвитку високотехнологічних галузей економіки України в умовах глобальної конкуренції / О.А.Васильев // 36. наук. Пр. - Вип. 1.(66). - К.: ІСЕМВ НАН України, 2011. - С. 209-227.
8. Васильев О.А. Глобалізація атомної енергетики / О.А. Васильев // Матеріали Міжвідомчої науково-технічної конференції «Міжнародні проблеми ресурсозабезпечення», Київ, 24 квітня 2007 року, ІСЕМВ НАН України. - С. 33-42.
9. Васильев О.А. Побудова соціальної ринкової економіки як основа стратегії модернізації національного господарства України / О.А.Васильев // 36. наук. пр. - Вип. 1 (70). - К.: ІСЕМВ НАН України, 2012. - С. 3-15.

УДК 327.5+4(48)

Пугачова Д.В.

ПОЗИЦІЯ НЕЙТРАЛЬНОЇ ШВЕЦІЇ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У статті розглянуто позицію нейтральної Швеції щодо її партнерства з НАТО, участь країни у Спільній політиці безпеки та оборони ЄС, а також, ставлення громадянськості та політичних сил Швеції до повноцінного членства їх країни в Альянсі.

Ключові слова: нейтралітет, конфлікт, НАТО, Спільна політика безпеки та оборони.

Пугачова Д.В. Позиция нейтральной Швеции в современных международных отношениях.

В статье рассмотрена позиция нейтральной Швеции в вопросе ее партнерства с НАТО, участие страны в Совместной политике безопасности и обороны ЕС, а также, отношение общественности и политических сил Швеции к полноценному членству их страны в Альянсе.

Ключевые слова: нейтралитет, конфликт, НАТО, Общая политика безопасности и обороны.

Pughachova D. Position of the neutral Sweden in the modern international relations.

The article deals with position of neutral Sweden in partnership with NATO, country participation in Common politics of Security and Defense of the EU, and attitudes of civil community and political forces of Sweden as to the full membership in the Alliance.

Keywords: neutrality, conflict, NATO, Common politics of Security and Defence.

Нині, існують різні способи, які використовує держава для гарантування власної